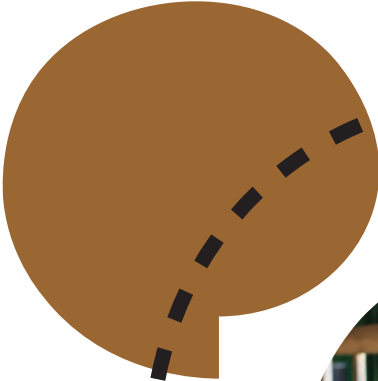

ta

kể

CHUYỆN

Cầm nang
kể chuyện di sản

Phiên bản
Buôn làng K'Bang

làng

Di sản là gì?

Chúng tôi cho rằng di sản là tất cả những gì mà một cá nhân, gia đình, nhóm hội, hay cộng đồng được thừa hưởng từ những thế hệ trước, muốn gìn giữ và sử dụng để góp phần sản sinh ra các giá trị trong đời sống hiện tại, cũng như truyền lại cho các thế hệ sau.

Các bạn có định nghĩa nào khác về “di sản” không?

Khi nhìn về làng của mình, bạn tìm ra những di sản nào của làng?

Mục lục

01

— 3

Làng có chuyện gì để kể?

04

— 6

Cách kể chuyện bằng ngôn ngữ viết

07

— 27

Gợi ý công cụ kể chuyện:
Tập san du lịch truyền thống

10

— 77

Phụ lục
Gợi ý phát triển công cụ truyền thông

02

— 4

Ai có thể kể chuyện về di sản?

05

— 12

Cách kể chuyện bằng ngôn ngữ chụp ảnh

08

— 65

Phụ lục
Bưu thiếp minh họa Bahnar

11

— 78

Lời cảm ơn

03

— 5

Ngôn ngữ kể chuyện

06

— 21

Cách kể chuyện bằng ngôn ngữ video

09

— 76

Phụ lục
Video: Quá trình xây dựng bộ công cụ

12

— 79

Thông tin dự án

Làng có chuyện gì để kể?

Con người

Hãy kể về cuộc đời, suy nghĩ của những nhân vật quan trọng của làng mình hay là ông bà của các bạn.

Đặc thù

Nếu bạn từng tò mò về các bước thực hiện một nghi lễ trong làng hay một món ăn truyền thống của người Bahnar, hãy tìm hiểu và kể lại.

Cộng đồng

Khi kể về làng của bạn, bạn thấy làng mình có những gì đặc biệt mà những làng khác không có? Như những nghi lễ trong làng chẳng hạn? Hay có những thay đổi nào trong làng mà bạn đang chứng kiến?

Nội dung

Bạn hãy kể những câu chuyện của làng mình, những kiến thức mà bạn có được từ làng, như lịch sử hình thành làng hay ý nghĩa của hoa văn trên tấm vải dệt từ làng chẳng hạn.

Ai có thể kể chuyện về di sản?

Tất cả mọi người đều có thể tham gia kể chuyện. Nếu bạn tìm thấy dấu vết của di sản trong cuộc sống hằng ngày của mình, bạn đều có thể kể về điều ấy, cụ thể là:

Làm việc với di sản

Nghệ nhân công
chiêng, nghệ nhân
chỉnh chiêng, v.v...

Sống cùng với di sản

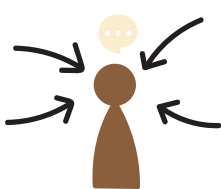
Học sinh được
truyền dạy, người
trong làng, v.v...

Quan tâm tới di sản

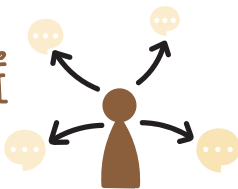
Cán bộ văn hoá,
nhà nghiên cứu,
khách du lịch, v.v...

Làm sao tìm được câu chuyện để kể?

Từ bản thân bạn

KIẾN THỨC CẢM XÚC
KÝ ỨC QUAN SÁT CHIA SẺ
TRẢI NGHIỆM GÓC NHÌN

đến người trong làng

Câu chuyện nên được kể như thế nào?

TÔN TRỌNG

CÓ THÁI ĐỘ TRÂN
TRỌNG NHỮNG
GIÁ TRỊ, TẬP QUÁN,
NHỮNG NÉT VĂN HOÁ
ĐANG CÓ SẴN

CHÂN THỰC

KỂ ĐÚNG THỰC TẾ,
TRÁNH TUY TIỆN THAY
ĐỔI NỘI DUNG VÀ TỪ NGỮ
GỐC CỦA CÂU CHUYỆN

ĐỒNG CẢM

XÁC ĐỊNH ĐỐI TƯỢNG
KHÁN GIẢ ĐỂ CÓ CÁCH
KỂ PHÙ HỢP, MANG LẠI
CẢM XÚC TÍCH CỰC
CHO ĐỘC GIẢ

Ngôn ngữ kể chuyện

Ngôn ngữ là phương tiện để chúng ta giao tiếp và định hình nên câu chuyện. Tuy vào ý tưởng của người kể mà mỗi người sẽ chọn cho mình một hoặc nhiều ngôn ngữ kể chuyện phù hợp, từ đó kể được câu chuyện mình muốn kể theo cách thú vị và phù hợp nhất.

Truyền tải thông tin, cảm xúc, giá trị của câu chuyện một cách chi tiết và cụ thể qua chữ viết, đơn giản và dễ thực hành.

Minh họa cho nội dung, khơi gợi cảm xúc trong người đọc hoặc người xem, giúp người đọc hoặc người xem có thể hình dung nhanh chóng, trực quan về câu chuyện.

Diễn tả trực tiếp và trọn vẹn quá trình bằng sự đồng bộ liên tục của hình ảnh và âm thanh, giúp người xem tham gia nhiều hơn vào câu chuyện.

cách kể chuyện

Viết

bằng ngôn ngữ

- CÁC BƯỚC CHUẨN BỊ
- CẤU TRÚC THAM KHẢO
- LƯU Ý
- THỰC HÀNH

Các bước chuẩn bị

Bạn có thể hình dung việc chuẩn bị viết như việc xây một ngôi nhà.

Một bài viết tốt không cần có những từ hoa mỹ hoặc những câu văn phức tạp.

Một bài viết tốt cần có các ý được sắp xếp theo trình tự hợp lý, từ ngữ đơn giản.

Một dàn ý tốt sẽ giúp bài viết dễ hiểu, tạo hứng thú theo dõi câu chuyện cho người đọc.

1. ĐÀO MÓNG

Xác định chủ đề và thông điệp của bài viết

2. DỰNG RỪNG CỘT

Dựng dàn ý bằng cách liệt kê từ khoá liên quan và sắp xếp theo cấu trúc

3. XÂY GẠCH

Từ những từ khoá đã có, phát triển mỗi từ khoá thành một hay nhiều ý, sắp xếp các ý theo thứ tự hợp lý

4. TRỞ CỬA RA VÀO

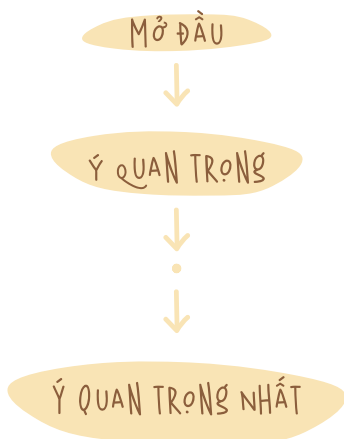
Gợi mở câu chuyện bằng câu hỏi, gợi ý, lời kêu gọi, v.v... nếu cần

Cấu trúc tham khảo

Cấu trúc giúp sắp xếp các ý của câu chuyện theo một thứ tự hợp lý và lôi kéo sự chú ý của người đọc, giúp người đọc dễ theo dõi câu chuyện. Dưới đây là một số cấu trúc gợi ý:

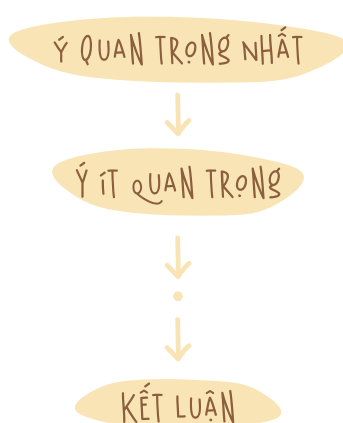
TƯỜNG THUẬT

Kể lại một sự việc theo thứ tự thời gian, chi tiết quan trọng nhất nằm ở cuối bài. Đây là cấu trúc được sử dụng khi muốn kể lại một lễ hội, một chuyến đi, v.v...

NHẤN MẠNH

Kể lại sự việc theo thứ tự quan trọng của thông tin, đưa chi tiết quan trọng nhất lên đầu bài viết, được sử dụng khi viết giới thiệu về một di tích của làng hoặc giới thiệu một nhân vật đặc biệt, v.v...

LIỆT KÊ

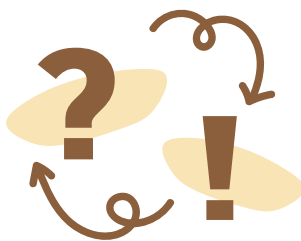
Danh sách những ý ngắn gọn cùng một chủ đề. Cấu trúc này có thể dùng để đưa ra chỉ dẫn về những lễ hội trong năm ở buôn làng hoặc giới thiệu về bộ sưu tập nhạc cụ truyền thống của làng, v.v...

Hô - Ứng

Hô - Vấn đề, câu hỏi
Ứng - Giải pháp, câu trả lời.

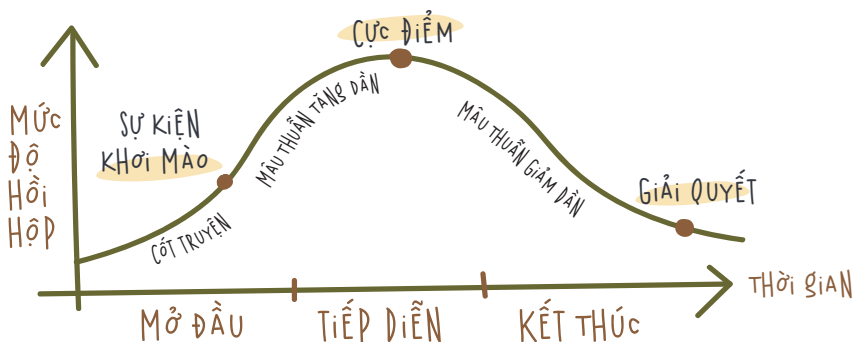
Hô - Ứng được sử dụng cho những bài viết ngắn như hỏi - đáp về lịch sử của làng hoặc một cuộc trò chuyện với già làng, v.v...

Tham khảo

VÒNG CUNG CÂU CHUYỆN

Là nền tảng cho phần lớn câu chuyện mà con người sáng tác ra, đặc biệt là các câu chuyện dân gian hoặc tiểu thuyết chương hồi. Bạn thử tóm tắt một câu chuyện cổ tích theo cấu trúc này xem?

Lưu ý

Những lưu ý này có thể được sử dụng trong giai đoạn đọc lại của người viết để kiểm tra xem bài viết đã đáp ứng đầy đủ yêu cầu chưa.

1. QUY TẮC "SÁU CÂU HỎI"

Khi đọc lại bài viết của mình, hãy dùng sáu câu hỏi này để kiểm tra xem bài viết đã chứa đủ thông tin chưa.

2. VIẾT NGẮN NHƯNG ĐỦ

Nội dung viết cần ngắn gọn, dễ hiểu, súc tích. Hãy mạnh dạn bỏ đi những từ ngữ không liên quan đến nội dung bài viết.

3. AI ĐỌC CÂU CHUYỆN CỦA BẠN

Tìm hiểu đối tượng mà câu chuyện hướng tới để chọn lựa cách viết và cách dùng từ cho phù hợp.

4. GIỮ LẠI TỪ "ĐẮT GIÁ"

Hãy sử dụng từ ngữ thân thuộc với ngôn ngữ bạn dùng hàng ngày ở làng. Ta có thể giải thích ý nghĩa hoặc bổ sung từ phổ thông ở đẳng sau ở trong dấu ngoặc đơn '(...)' để người đọc hiểu rõ.

Thực hành

1. TỪ KHÓA

Bốc thăm ngẫu nhiên một từ khóa liên quan đến làng, từ đó nghĩ thêm ba từ khóa mới liên quan đến từ khóa vừa bốc thăm được.

2. DÀN Ý

Từ ba từ khóa đã có, bạn có mười phút để làm ít nhất hai dàn ý dựa trên bốn cấu trúc có sẵn.

3. CÂU CHUYỆN

Chọn một dàn ý để viết thành câu chuyện hoàn chỉnh (khoảng một nửa trang giấy) trong vòng 15 phút.

4. ĐỌC LẠI - NHẬN XÉT

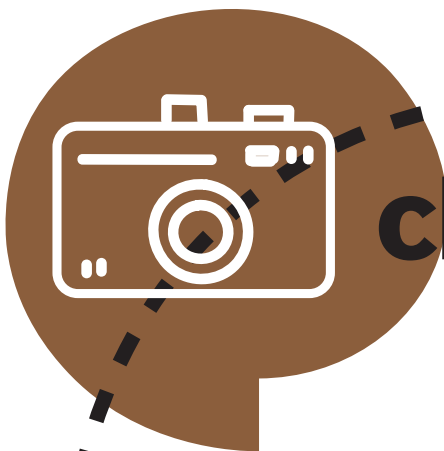
Đưa câu chuyện cho một vài người bạn để đọc và nhận xét.

Mở rộng

Để thêm tự tin trong khả năng viết của mình, hãy thực hành bài tập này với những từ khóa và chủ đề khác trong cuộc sống hàng ngày của bạn.

cách

kể
chuyện

CHỤP
ẢNH

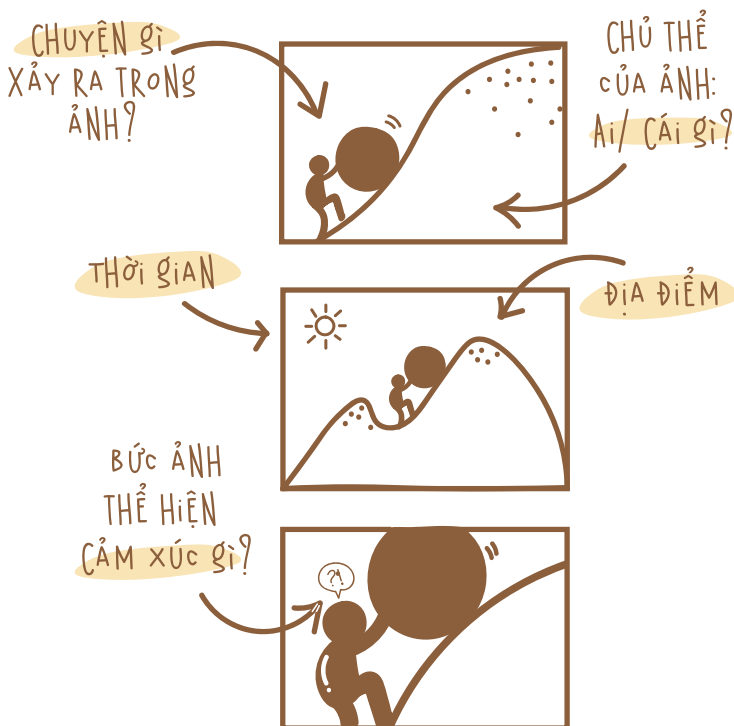
bằng ngôn ngữ

- KỂ CHUYỆN BẰNG ẢNH
- KỸ THUẬT CHỤP ẢNH
- CÁCH THỰC HIỆN
- THỰC HÀNH

Kể chuyện bằng ảnh

Một bức ảnh có thể kể chuyện là bức ảnh cho người xem biết chủ đề rõ ràng, đáp ứng những yêu cầu kỹ thuật cơ bản như ánh sáng cân đối, rõ nét, màu sắc trung thực, đủ kích thước cần thiết theo nhu cầu sử dụng (in ấn, chia sẻ trực tuyến, v.v...). Để đạt được những yêu cầu này, bạn cần xác định nội dung muốn chụp và nắm được một số kỹ thuật căn bản.

CÂU CHUYỆN TRONG ẢNH

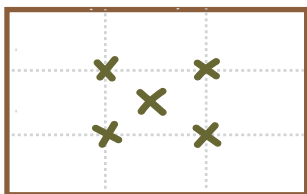

Kể chuyện bằng ảnh

YẾU TỐ CỦA MỘT BỨC ẢNH

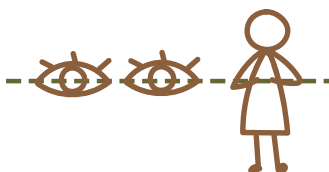
BỐ CỤC

Bố trí nhân vật/sự vật ở vị trí 1/3 hoặc chính giữa bức ảnh

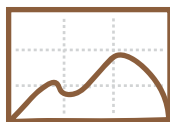
Góc CHỤP

Chủ yếu là chụp ngang tầm mắt hoặc ngực, chỉ chụp từ trên cao xuống hoặc từ dưới lên cho một số trường hợp sáng tạo

KHUNG HÌNH

Khung hình ngang mô tả sự việc tốt và tự nhiên hơn, khung hình dọc tập trung vào chi tiết và chân dung con người tốt hơn

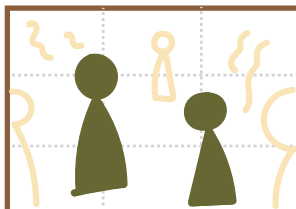
NGANG

Dọc

CHI TIẾT

Hạn chế những chi tiết thừa trong ảnh hay những chi tiết không liên quan đến nội dung cần chụp

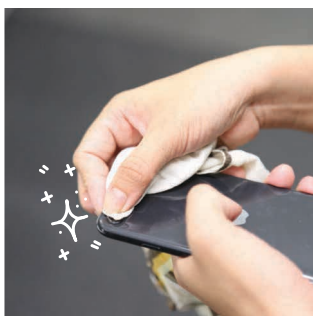
Kỹ thuật chụp ảnh

Để chụp được một bức ảnh như mong muốn, người chụp nên:

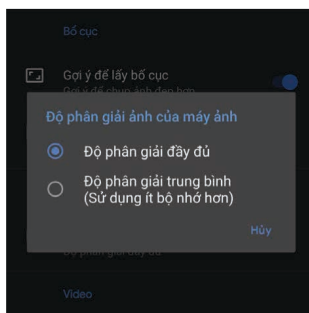
1 Có tư thế cầm máy chắc chắn

2 Luôn giữ ống kính máy ảnh sạch sẽ trước khi chụp

3 Thiết lập chất lượng ảnh ở mức cao nhất của thiết bị

Kỹ thuật chụp ảnh

4 Đảm bảo ảnh luôn đủ sáng

ẢNH DƯ SÁNG

ẢNH THIẾU SÁNG

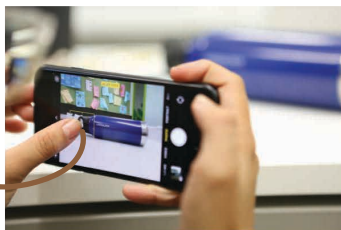

ẢNH ĐỦ SÁNG

KÝ HIỆU
CHỈNH SÁNG

5 Luôn chú ý lấy nét để đảm bảo hình rõ nét

CHẠM VÀO
MÀN HÌNH
ĐỂ LẤY NÉT

6 Chụp liên tục một khung hình để bắt được khoảnh khắc đẹp nhất

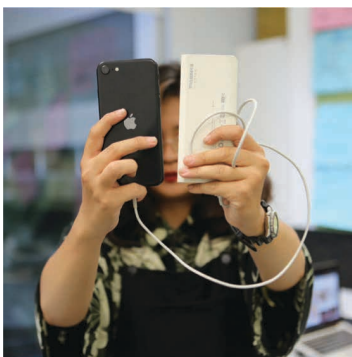

Kỹ thuật chụp ảnh

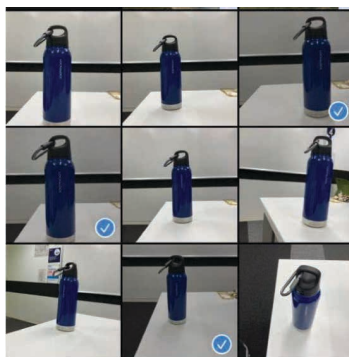
- 7** Hạn chế phóng to (zoom) để đảm bảo chất lượng ảnh, có thể lại gần để bắt trọn nội dung

- 8** Nên chuẩn bị pin dự phòng trong trường hợp máy hết pin

- 9** Sau khi chụp, chọn lọc hình đẹp nhất để lưu trữ và chia sẻ

Cách thức thực hiện

Để kể lại một sự kiện, người chụp có thể thực hiện một bộ ảnh; trong đó, mỗi bức ảnh có những góc nhìn khác nhau, nhằm ghi lại những chi tiết về sự kiện đó.

Thực hành

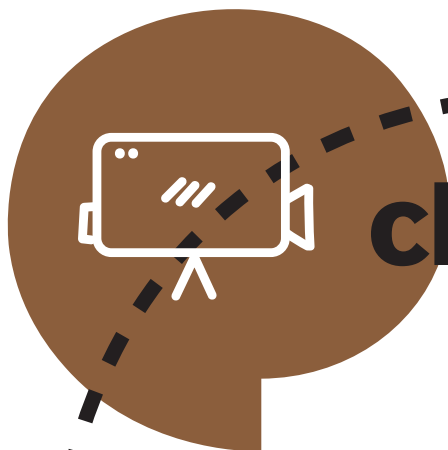

1. HÃY CHỤP LẠI MỘT SỰ KIỆN TRONG LÀNG THEO GÓC NHÌN CỦA BẠN
2. CÁC BỨC ẢNH RIÊNG LỂ KỂ LẠI NHỮNG CHI TIẾT GÌ?
3. CÂU CHUYỆN CHUNG CỦA BỘ ẢNH LÀ GÌ?
4. CHỌN LỰA ẢNH ĐỂ LƯU GIỮ VÀ CHIA SẺ

Mở rộng

Bạn có thể luyện tập tư duy chụp ảnh mọi lúc mọi nơi mà không cần có máy ảnh. Chỉ cần bạn để ý quan sát những sự việc diễn ra hàng ngày xung quanh mình và nghĩ về việc mình sẽ chụp lại diễn biến của chúng như thế nào, bạn sẽ bất ngờ với những điều tưởng như thân thuộc nhưng không kém phần thú vị.

cách

kể chuyện

VIDEO

bằng ngôn ngữ

- LÊN Ý TƯỞNG
- VIẾT KỊCH BẢN
- KỸ THUẬT QUAY VIDEO
- THỰC HÀNH

Lên ý tưởng

Video là một chuỗi hình ảnh động nối tiếp nhau kết hợp với âm thanh, giúp người xem có được một hình dung toàn vẹn về câu chuyện, từ đó dẫn đến sự kết nối mạnh hơn đối với chủ đề, ý nghĩa và thông điệp của câu chuyện.

CÁCH KỂ CHUYỆN BẰNG VIDEO

MỤC TIÊU

Video dùng vào mục đích gì?

Ví dụ: lưu trữ tư liệu phục vụ việc truyền dạy, giới thiệu văn hóa cộng đồng ra bên ngoài, v.v...

ĐỐI TƯỢNG KHÁN GIẢ

Ai là người xem video này?

Ví dụ: thành viên của cộng đồng hay người ngoài cộng đồng, v.v...

CHỦ ĐỀ

Nội dung chính của video là gì?

Ví dụ: người truyền cảm hứng trong cộng đồng, các đặc trưng của cộng đồng, một sự kiện tại cộng đồng, v.v...

THÔNG ĐIỆP

Người xem nắm được gì sau khi xem video?

Ví dụ: câu chuyện người giữ lửa của làng nghề, ý nghĩa những bản nhạc truyền thống, v.v...

Viết kịch bản

Sau khi trả lời được bốn câu hỏi ở trên, chúng ta tiến hành cấu trúc lại nội dung và sắp xếp các ý theo trình tự để video có thể truyền tải tốt câu chuyện.

CẤU TRÚC

MỞ ĐẦU

Phần mở đầu phải giới thiệu ngắn gọn về bối cảnh của sự việc sắp xảy ra. Cảnh quay đầu tiên sẽ quyết định việc khán giả, người xem có tiếp tục xem đến cuối video hay không.

NỘI DUNG

Đây là phần thể hiện nội dung chính của video, giúp người xem hiểu rõ chủ đề.

ĐOẠN KẾT

Phần này nêu ra kết luận, thông điệp chính của video.

LƯU Ý

Vì video là một chuỗi hình ảnh động nối tiếp nhau kết hợp với âm thanh, nên khi viết kịch bản cần có sự đồng bộ giữa các thành phần nội dung - hình ảnh - âm thanh ở từng cảnh quay.

VIDEO MẪU

Hãy tham khảo video mẫu về quá trình xây dựng bộ công cụ ở trang 76 để nắm rõ cấu trúc kịch bản thường được sử dụng cho các video tương tự.

Kỹ thuật quay video

1 Đảm bảo video đủ sáng

Đối tượng được quay nên gần nguồn sáng, không quay ngược sáng, lựa chọn thời điểm ánh sáng thuận lợi trong ngày.

2 Đảm bảo âm thanh rõ ràng không bị nhiễu

Giữ thiết bị gần chủ thể, hạn chế tiếng ồn xung quanh và gió thổi trực tiếp gây nhiễu âm. Sử dụng micro gắn ngoài hoặc tai nghe để thu âm tốt hơn.

3 Chống rung khi quay

Sử dụng chân máy (tripod) để hỗ trợ hoặc đặt thiết bị quay lên một vị trí cố định.

4 Di chuyển khi quay video

Hạn chế việc lia máy đột ngột. Khi cần di chuyển trong lúc quay thì nên đi bước nhỏ, giữ máy thật gần cơ thể để cảnh phim được chuyển động mượt mà.

5 Sử dụng nhiều góc quay

Trong khi theo dõi và ghi lại một hoạt động, hãy sử dụng nhiều góc quay để bổ sung thông tin cho hoạt động và có nhiều dữ liệu để lựa chọn khi biên tập. Thay đổi góc quay bằng cách thu nhỏ hoặc phóng lớn màn hình (zoom), di chuyển trong quá trình quay hoặc thay đổi vị trí của máy.

6 Đảm bảo đoạn video được quay trọn vẹn

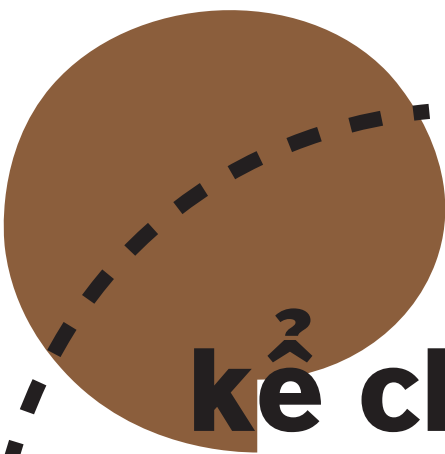
Nên quay trọn vẹn một hành động hay sự việc theo trình tự chuẩn bị - bắt đầu - diễn ra - kết thúc, không nên dừng quay đột ngột để tránh bỏ lỡ những tình huống ngoài dự kiến. Khi có ý định dừng quay video, nên đếm ngược từ năm đến một rồi hãy bấm nút dừng.

Thực hành

- 1** HÃY LÊN Ý TƯỞNG VÀ QUAY MỘT VIDEO NGẮN GIỚI THIỆU VỀ MỘT SỰ KIỆN SẮP DIỄN RA HOẶC MỘT NHÂN VẬT TRUYỀN CẢM HỨNG TRONG LÀNG
- 2** KỊCH BẢN CỦA BẠN ĐÃ XÁC ĐỊNH ĐƯỢC MỤC TIÊU, ĐỐI TƯỢNG KHÁN GIẢ, CHỦ ĐỀ VÀ THÔNG điệp CHƯA?
- 3** ÂM THANH, HÌNH ẢNH TRONG VIDEO CÓ ĐẠT YÊU CẦU VỀ KỸ THUẬT KHÔNG? BẠN NHẬN XÉT GÌ VỀ MỐI LIÊN HỆ GIỮA KỊCH BẢN QUAY, QUAY PHIM VÀ VIDEO SẢN PHẨM?
- 4** GỬI VIDEO CHO NGƯỜI KHÁC XEM VÀ NHẬN PHẢN HỒI, VIDEO CÓ TRUYỀN TẢI ĐÚNG THÔNG điệp MÀ BẠN MUỐN GỬI ĐẾN KHÁN GIẢ KHÔNG?

gợi ý

công cụ kể chuyện

TẬP SAN DU LỊCH TRUYỀN THỐNG

- Giới Thiệu
- HƯỚNG DẪN
- MẪU TẬP SAN DU LỊCH TRUYỀN THỐNG

Giới thiệu

TẬP SAN DU LỊCH TRUYỀN THỐNG

Là sự kết hợp giữa hình chụp, hình vẽ và những câu chuyện ngắn do chính người dân làng Mơ Hra kể lại, Tập san du lịch truyền thống là một cách để giới thiệu những nét riêng của làng Mơ Hra đi xa hơn, đến với nhiều người hơn.

Hình thức: Cuốn tập san hoặc bộ tờ rơi in màu khổ A5 (148mm x 210mm) và bản điện tử để khách du lịch sử dụng.

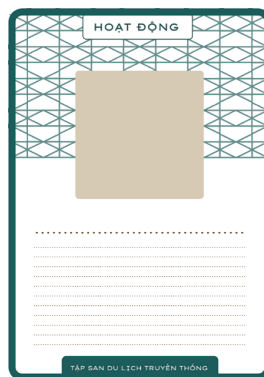
CHỦ ĐỀ

Tập san có nhiều chủ đề lớn, trong mỗi chủ đề lớn có những đề tài nhỏ hơn, liên quan đến những nét văn hoá truyền thống và đời sống hàng ngày tại Mơ Hra. Hiện tại, có những chủ đề lớn sau:

- Điểm đến: những địa điểm quan trọng, có ý nghĩa với dân làng
- Hoạt động: những hoạt động diễn ra trong đời sống hàng ngày của người Bahnar tại làng
- Con người: những nhân vật đặc biệt, có ảnh hưởng đến đời sống của làng
- Nghi lễ: những nghi lễ diễn ra ở trong làng
- Ẩm thực: những món ăn, thức uống truyền thống ở trong làng

ÁP DỤNG

Cộng đồng có thể tham khảo khung mẫu Tập san du lịch truyền thống tại trang 31 và thực hành một cách dễ dàng. Việc thực hiện tập san có thể được tổ chức định kỳ tại cộng đồng để cập nhật và bổ sung thông tin của làng.

Hướng dẫn

Với mỗi chủ đề lớn, lập danh sách những câu chuyện thuộc về chủ đề ấy. Câu chuyện nên có ảnh chụp hoặc hình vẽ để minh họa. Khi viết xong, người viết nên đọc lại cùng vài người khác và chỉnh sửa nếu cần. Với mỗi lần bổ sung, lưu toàn bộ tập san thành file mới để chia sẻ hoặc in ra giấy cho khách du lịch. Để nội dung tập san được hoàn chỉnh, các chủ đề lớn cần có những ý sau:

ĐIỂM ĐẾN

Câu chuyện về điểm đến cần có thông tin về tên gọi, vị trí và ý nghĩa của địa điểm đó đối với người làng.

HOẠT ĐỘNG

Câu chuyện về lối sống đặc trưng tại làng cần có tên gọi, mục đích, người thực hiện, vật dụng cần thiết, các bước thực hiện.

CON NGƯỜI

Câu chuyện kể về một người có ảnh hưởng đến đời sống của làng. Người này có thể có khả năng đặc biệt, có tiếng nói quan trọng trong làng hoặc đại diện làng để tổ chức các lễ hội hàng năm.

NGHI LỄ

Câu chuyện về những nghi lễ trong làng nên có thông tin về tên gọi, thời gian tổ chức, địa điểm. Mỗi nghi lễ nên được kể lại chi tiết như: nghi lễ để mong cầu điều gì, ai là người chủ lễ, các bước tổ chức là gì, những điều cần để ý hoặc kiêng kỵ trong nghi lễ.

ẨM THỰC

Câu chuyện về những món ăn truyền thống nên có thông tin về tên gọi và cách nấu chi tiết. Có thể kể về các nguyên liệu đặc biệt ở làng, món này được ăn trong dịp gì, những lưu ý trong khi nấu, cách ăn truyền thống của món ăn này.

khung mẫu

● ● ● TẬP SAN DU LỊCH
TRUYỀN THỐNG

MƠ HƯA

TẬP SAN
DU LỊCH
TRUYỀN THỐNG

ĐIỂM ĐẾN
HOẠT ĐỘNG
CON NGƯỜI
NGHI LỄ
ẨM THỰC

ĐIỂM ĐẾN

-
-
-
-
-
-
-

MƠ
HẠ

TẬP SAN
DU LỊCH
TRUYỀN THỐNG

ĐIỂM ĐẾN

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HOẠT ĐỘNG

-
-
-
-
-
-
-

MƠ
HẠ

TẬP SAN
DU LỊCH
TRUYỀN THỐNG

HOẠT ĐỘNG

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

CON NGƯỜI

-
-
-
-
-
-
-

MƠ
HRA

TẬP SAN
DU LỊCH
TRUYỀN THỐNG

CON NGƯỜI

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

NGHI LỄ

-
-
-
-
-
-
-

MƠ
HRA

TẬP SAN
DU LỊCH
TRUYỀN THỐNG

NGHI LỄ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ẨM THỰC

-
-
-
-
-
-
-

MƠ
HẠ

TẬP SAN
DU LỊCH
TRUYỀN THỐNG

ẨM THỰC

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ví dụ

● ● ● TẬP SAN DU LỊCH TRUYỀN THỐNG

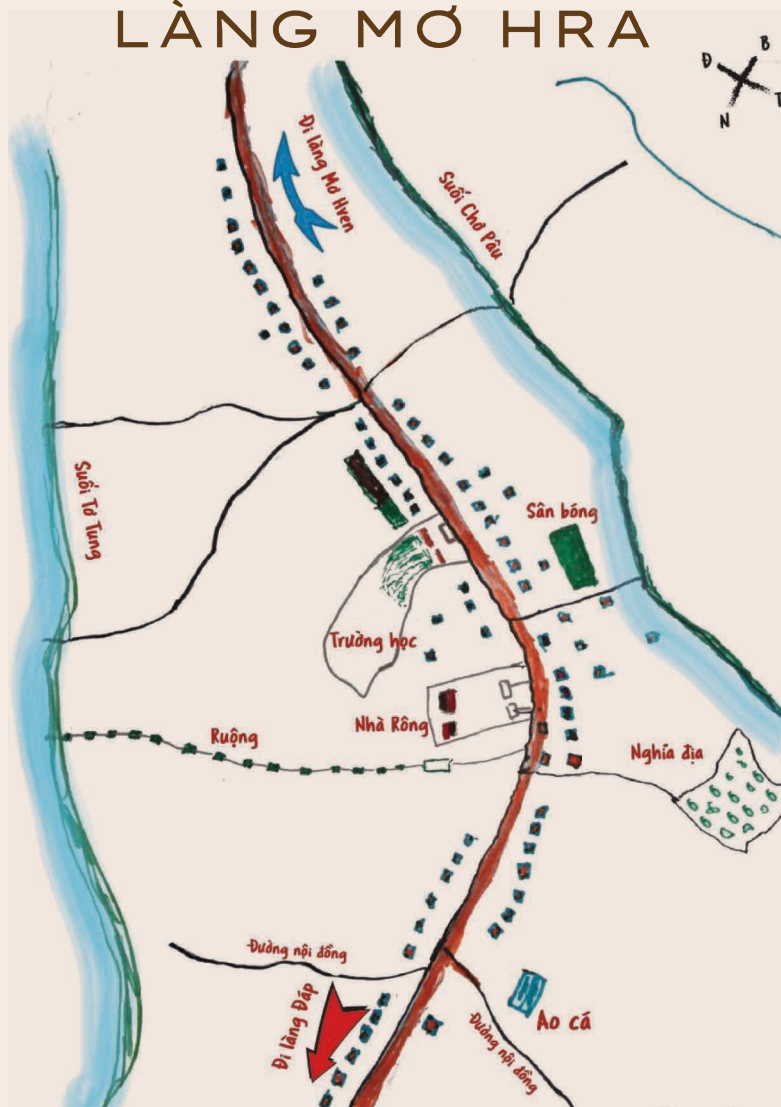
Phiên bản tập san này do người dân làng Mơ Hra (huyện K'Bang, tỉnh Gia Lai) thực hiện hoàn chỉnh vào tháng 07/2021 trong hoạt động Kể chuyện Di sản của dự án Di sản Kết nối, Hội đồng Anh.

TẬP SAN
DU LỊCH
TRUYỀN THỐNG
MƠ HRA

BAN QUẢN LÝ DU LỊCH CỘNG ĐỒNG LÀNG MƠ HRA

BẢN ĐỒ

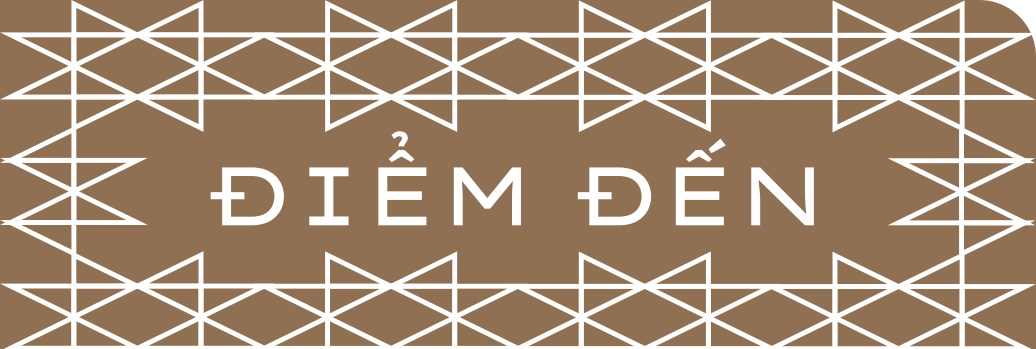
LÀNG MỜ HRA

MƠ HƯA

TẬP SAN
DU LỊCH
TRUYỀN THỐNG

ĐIỂM ĐẾN
HOẠT ĐỘNG
CON NGƯỜI
NGHI LỄ
ẨM THỰC

ĐIỂM ĐẾN

• NHÀ RÔNG

MƠ
HẠ

TẬP SAN
DU LỊCH
TRUYỀN THỐNG

ĐIỂM ĐẾN

NHÀ RÔNG

Nhà cộng đồng (hay nhà rông) là công trình quan trọng nhất đối với đời sống của làng Mơ Hra cũng như bao làng Bahnar khác ở Tây Nguyên. Đây là nơi bàn bạc những công việc quan trọng của làng, nơi già làng truyền dạy truyền thống văn hóa như đánh cồng chiêng cho trẻ em trong làng. Đặc biệt, nhà cộng đồng còn là địa điểm diễn ra mọi sinh hoạt cộng đồng và là nơi tổ chức các hoạt động văn hóa, lễ hội truyền thống của làng.

Nhà cộng đồng làng Mơ Hra giờ đây đã trở thành Bảo tàng cộng đồng, là nơi trưng bày các biểu tượng tâm linh, công cụ lao động, sản phẩm nghề dệt truyền thống và đặc biệt là các nhạc cụ đặc trưng của người Bahnar.

(Ảnh: Giang Phạm)

HOẠT ĐỘNG

- XÂY NHÀ RỘNG
- CHỈNH CHIỀNG
- MÚA XOANG
- ĐÀN LÁT
- DỆT VẢI

MƠ
HRA

TẬP SAN
DU LỊCH
TRUYỀN THỐNG

HOẠT ĐỘNG

XÂY NHÀ RÔNG

Khi xây nhà rông, người làng Mơ Hra thường làm theo các bước như sau:

Thứ nhất: Các già làng và ban lãnh đạo của làng ngồi họp bàn bạc việc xây dựng nhà rông, chọn vị trí thường là ngã đường vào khu nghĩa địa của làng. Nhóm già làng có cúng xin Yàng vị trí xây dựng và đêm đó nhóm thanh niên phải ngủ tại nơi đó. Hôm sau họ báo lại già làng đêm hôm nằm mơ tốt lành là chọn nơi đó.

Thứ hai: Họp dân tập trung lên rừng tìm gỗ và vật liệu để gom về làng.

Thứ ba: Tổ nhóm thợ đo quy cách và thực hiện làm.

Thứ tư: Nhóm người trang trí các hoa văn từ trong nhà cho đến ngoài cửa và cầu thang ở cả hai cửa.

(Ảnh: Cao Trung Vinh)

HOẠT ĐỘNG

CHỈNH CHIÊNG

Ở làng Mơ Hra, một người muốn trở thành nghệ nhân chỉnh chiêng phải trải qua các bước như sau:

Bước một: Học chỉnh chiêng thì phải biết đánh chiêng và biết nghe bài chiêng. Hết một bộ 13 cái chiêng và biết nốt nhạc của chiêng thì phải biết từ vòng một đến vòng bốn của chiêng thì mới chỉnh được.

Bước hai: Phải học theo ông thầy thuộc lòng thì mới học được.

Bước ba: Phải biết đánh một bộ chiêng một mình, biết nghe nốt nhạc của chiêng.

(Ảnh: Cao Trung Vinh)

HOẠT ĐỘNG

MÚA XOANG

Múa xoang là điệu múa truyền thống của dân tộc Bahna. Các điệu múa xoang thì người dân ở trong làng dù già hay trẻ, gái hay trai đều xoang được.

Điệu múa xoang có rất nhiều điệu. Tùy theo bài chiêng của đội cồng chiêng hoặc vào dịp lễ hội nào đó của làng mà đội chiêng đánh các chủ đề như ăn lúa mới hoặc lễ hội đâm trâu. Sau đó đội xoang mới được bắt đầu múa xoang.

(Ảnh: Cao Trung Vinh)

HOẠT ĐỘNG

ĐAN LÁT

Đan lát là nghề truyền thống không thể thiếu ở người Bahnar. Những vật dụng dùng trong nhà như rổ, mẹt, giỏ đựng cá, gùi đều được người Bahnar đan để sử dụng hàng ngày.

Trong quá trình đan các vật dụng thì người Bahnar còn biết đan hoa văn trên những chiếc gùi, rổ, mẹt. Đan gùi là khó nhất vì phải kỹ càng từ khâu nguyên liệu đến sự tinh tế trong từng đường nét. Hoa văn của mỗi chiếc gùi thể hiện sự điêu luyện, tài hoa của người đan lát. Hoa văn trang trí phải đẹp và mang bản sắc dân tộc Bahnar.

(Ảnh: Người làng Mơ Hra)

HOẠT ĐỘNG

DỆT VẢI

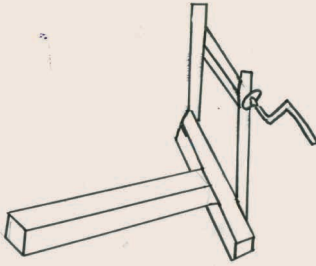
Được các bà, các mẹ truyền dạy từ nhỏ, chị em ở làng Mơ Hra hiện nay vẫn giữ được nghề dệt vải thổ cẩm truyền thống của mình. Nguyên liệu dệt vải được lấy từ những cây bông trồng ở trong làng và trải qua nhiều công đoạn từ lấy bông, cán bông, cào sợi, xe sợi, rồi nhuộm đến cuốn sợi.

Để dệt vải, người phụ nữ Bahnar sử dụng khung dệt bằng gỗ và chỉ khi dệt mới được ghép lại với nhau. Khi dệt người Bahnar ngồi duỗi chân, đeo dây chằng vào phần lưng để giữ được khung dệt và khi dệt phải cẩn thận để không bị sai nhịp. Để dệt một tấm vải liên tục thì mất khoảng một tháng mới xong. Tấm vải sau đó được cắt ra để may quần áo để mặc hoặc làm chăn để đắp khi trời lạnh. Trên tấm vải, người Bahnar trang trí bằng những hình tượng gắn liền với cuộc sống thường ngày như cây cỏ, con vật.

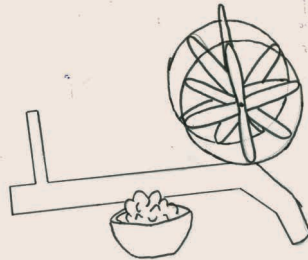
(Ảnh: Giang Phạm)

HOẠT ĐỘNG

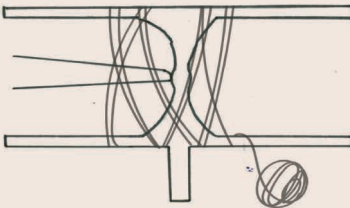
MỘT SỐ DỤNG CỤ DỆT VẢI TRUYỀN THỐNG TRONG LÀNG MỜ HRA

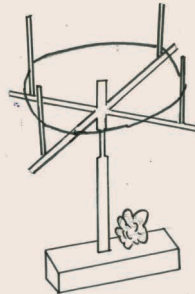
Dụng cụ kéo sợi bông thành sợi chỉ để dệt thổ cẩm

Dụng cụ kéo sợi

Dụng cụ quăn bông

Dụng cụ cuốn sợi

(Minh họa: Người dân làng Mơ Hra vẽ lại)

Hiện nay, chị em trong làng còn dệt thêm những sản phẩm lưu niệm như ví hay túi xách để tăng thêm thu nhập những lúc nhàn rỗi. Trước khi người phụ nữ Bahnar dệt nên tấm vải thổ cẩm cho mình, họ phải trải qua nhiều công đoạn chuẩn bị để biến quả bông gòn được trồng trong vườn nhà thành cuộn chỉ dệt.

CON NGƯỜI

• GIÀ LÀNG

MƠ
HRA

TẬP SAN
DỰ LỊCH
TRUYỀN THỐNG

CON NGƯỜI

GIÀ LÀNG

Già làng Đinh H'Munh như bao già làng Bahnar khác là người được dân làng bầu lên để quyết định những vấn đề quan trọng trong làng. Ngoài ra, già còn là một trong những nghệ nhân đánh cồng chiêng lâu năm trong làng. Với niềm mong mỏi lưu giữ tiếng cồng chiêng của buôn làng mình để con cháu còn giữ được truyền thống văn hóa của người Bahnar, già đã vận động thành lập đội cồng chiêng nhí trong làng và trực tiếp truyền dạy cho các em đồng thời đưa các em đi biểu diễn ở nhiều nơi. Ngoài cồng chiêng, già làng Đinh H'Munh còn chơi được nhiều loại nhạc cụ truyền thống khác như đàn ting ning, đàn goong, v.v...

(Ảnh: Giang Phạm)

NGHI LỄ

• LỄ CÚNG LÚA MỚI

MƠ
HRA

TẬP SAN
DU LỊCH
TRUYỀN THỐNG

NGHI LỄ

LỄ CÚNG LÚA MỚI

Lễ cúng lúa mới là một nghi lễ truyền thống thiêng liêng của người đồng bào dân tộc Bahna ở làng Mơ Hra, được xem là không thể thiếu trong đời sống tinh thần của làng Mơ Hra. Lễ cúng lúa mới được tổ chức ba lần trong một năm, xuất phát từ tín ngưỡng thờ thần mẹ lúa, phản ánh ước mơ về một cuộc sống đủ ăn, đủ mặc, xóa đi cái nghèo đói.

(Minh họa: Người dân làng Mơ Hra vẽ lại tục uống rượu ghè của người Bahna trong lễ cúng lúa mới)

ẨM THỰC

- GÀ NƯỚNG
- BÁNH CỬ MÌ

MƠ
HRA

TẬP SAN
DU LỊCH
TRUYỀN THỐNG

GÀ NƯỚNG

Gà nướng là món đặc trưng riêng của người dân Tây Nguyên nói chung và người Bahnar Mơ Hra nói riêng. Gà nướng là gà nuôi vườn của dân cho thịt săn chắc, da mỏng giòn sau khi nướng.

Gà trước khi nướng được làm sạch sẽ, ướp với các gia vị sả, tỏi, mật ong, tiêu, muối và các loại lá rừng trước khi kẹp vô ống tre và nướng. Thường thức gà nướng không thể thiếu muối lá é. Chén muối giúp tăng thêm nét đặc trưng của món gà nướng, giúp người ăn ngon miệng hơn và không bị ngán.

(Ảnh: Giang Phạm)

BÁNH CỦ MÌ

Bánh củ mì của người Bahnar ở làng Mơ Hra được ăn chung với muối ớt và lá é. Để làm được món bánh, phải trải qua nhiều giai đoạn như: trồng mì, nhổ, gọt vỏ, luộc chín, giã, tạo thành bánh.

Bánh có thể được chế biến nhiều cách như chiên, nướng, hấp. Trước đây, bánh được sử dụng cho các bữa ăn hàng ngày. Bánh là để cho cha, mẹ, anh, chị đi nương, đi rẫy, đi rừng ở lại vì bánh để được lâu mà không bị hư hỏng.

(Ảnh: Phan Ngọc Diệp)

MƠ
HRA

TẬP SAN
DU LỊCH
TRUYỀN THỐNG

phụ lục

Cẩm nang
kể chuyện di sản

PHIÊN BẢN: BUÔN LÀNG K'BANG

- BỮU THIẾP MINH HOẠ BAHNAR
- VIDEO: QUÁ TRÌNH XÂY DỰNG BỘ CÔNG CỤ
- GỢI Ý PHÁT TRIỂN CÔNG CỤ TRUYỀN THÔNG

MINH HỌA **BAHNAR**

Đây là bộ sưu tập hình vẽ tượng gỗ và vật trang trí trong không gian sinh hoạt của người Bahnar. Tượng trưng cho đời sống tinh thần sống động, những minh họa này thể hiện ý thức hướng về cái đẹp, hướng về đấng Tạo Hoá, đóng vai trò liên kết con người với giá trị văn hoá truyền thống Bahnar.

Tác phẩm do người dân làng Mơ Hra, xã Kông Long Khong, huyện K'Bang, tỉnh Gia Lai thực hiện trong hoạt động Kể chuyện Di sản.

Cột gung (gol) được đặt giữa sân làng để
cúng thần khi tổ chức lễ đâm trâu

Điêu khắc gỗ trên hai cột ở trước cửa vào
nhà rông, thông báo cho dân làng và khách biết
trong nhà hay trong làng có người có tài năng, có
của cải

Vật này được gọi là gu, được trang trí trong nhà rông và dùng để buộc ghè rượu trong các dịp lễ hội hay khi làng có việc đón khách

Hoa văn truyền thống trên khêl (tấm khiên) của người Bahnar, được trang trí trong nhà rông, trong các lễ hội hoặc khi múa xoang. Khi xưa khiên được dùng để bảo vệ con người khi giao tranh hoặc chạm trán thú dữ

Bậu cửa hình rau dớn được làm trên
cửa ra vào nhà rông

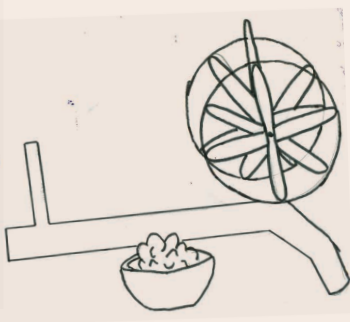
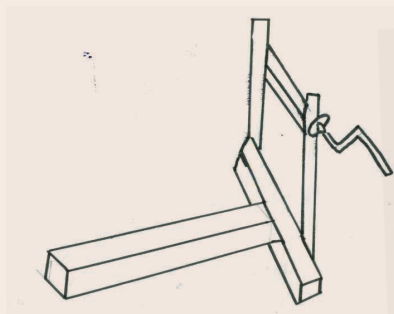

Nhà mồ truyền thống của người Bahнар

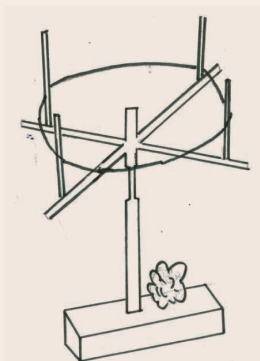
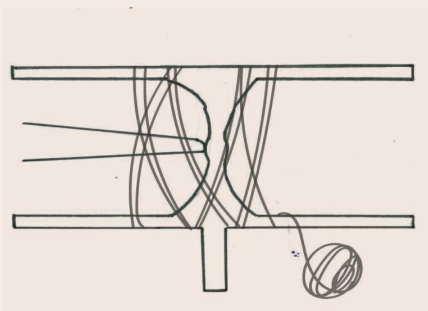
Hoa văn thổ cẩm trên dây đai quần váy thể hiện
khung cảnh múa xoang của phụ nữ Bahna

Một số dụng cụ dệt vải truyền thống
của người Bahnar

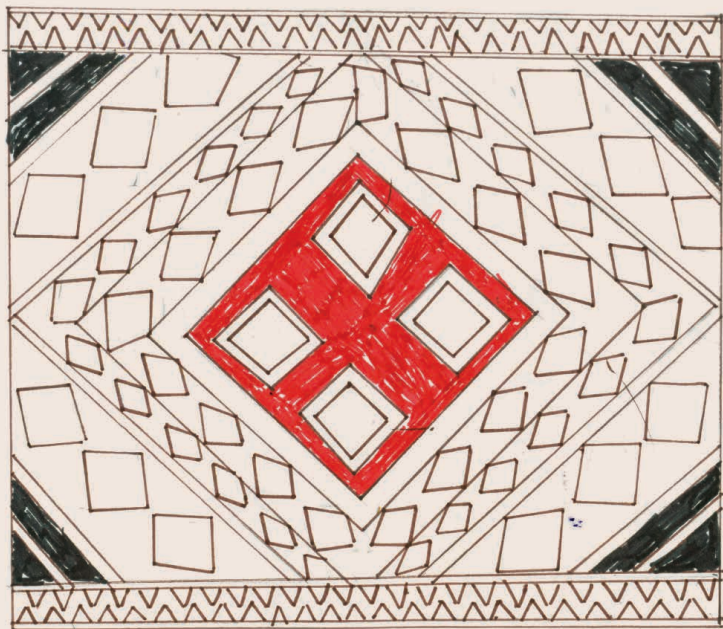
Dụng cụ tách bông, dùng để
tách hạt ra khỏi bông dệt

Dụng cụ kéo sợi

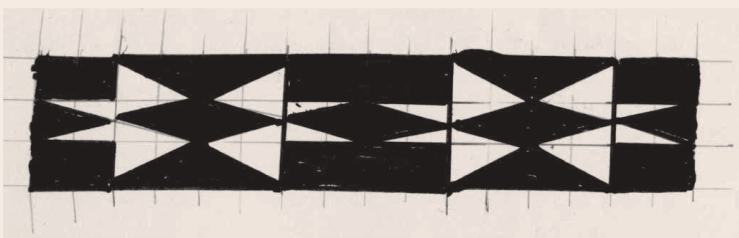
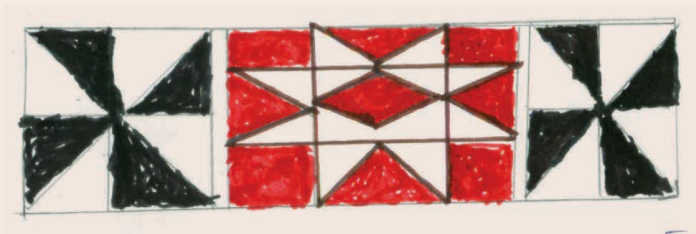

Dụng cụ kéo sợi bông
thành cuộn

Dụng cụ quấn bông

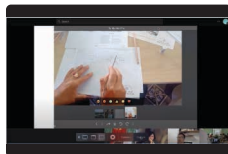
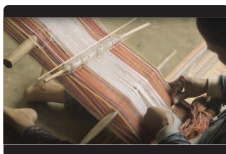
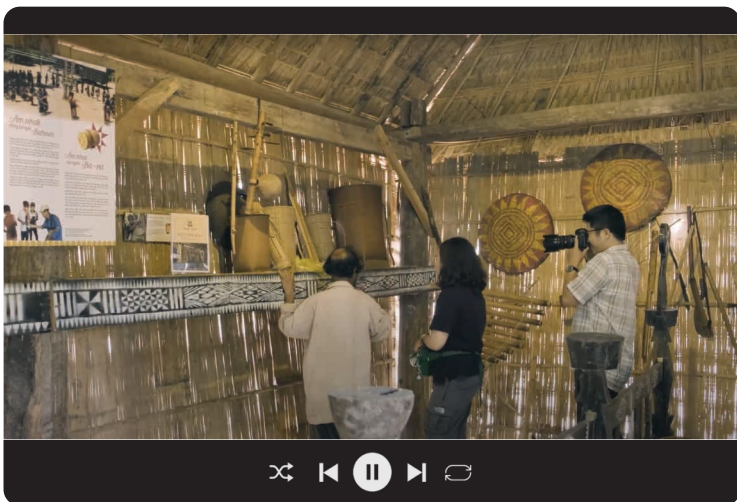
Hoa văn đối xứng được người Bahnar thực hiện
trên gùi, rổ, rá, mẹt và trên hoban (váy)
của người phụ nữ Bahnar

Một số hoa văn xuất hiện trong trang trí nhà rông
hoặc trên vải thổ cẩm truyền thống của
người Bahna

Video

QUÁ TRÌNH XÂY DỰNG BỘ CÔNG CỤ

Một video tóm tắt quá trình nhóm tác giả nghiên cứu và hướng dẫn cộng đồng thực hành công cụ tại làng Mơ Hra, xã Kông Long Khong, huyện K'Bang, tỉnh Gia Lai trong suốt thời gian diễn ra dự án từ tháng 12/2020 đến tháng 08/2021.

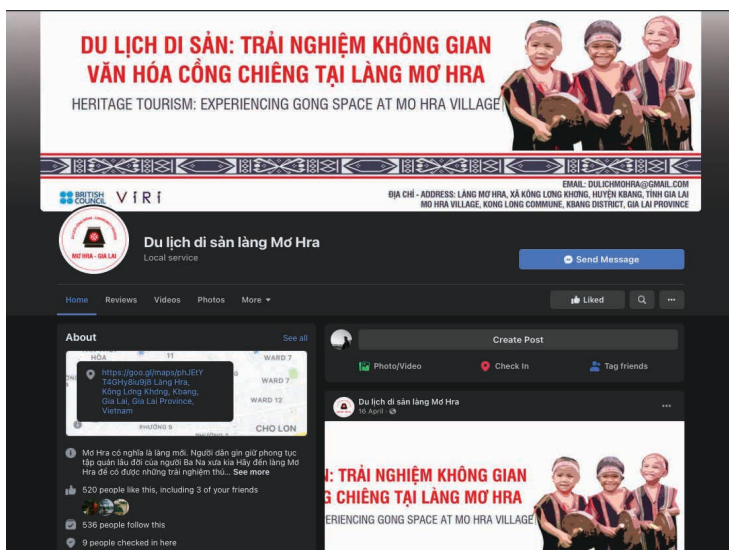
<https://bit.ly/hst-kbang-gia-lai>

Gợi ý phát triển công cụ truyền thông

KỂ CHUYỆN LÀNG TRÊN MẠNG XÃ HỘI

Từ những thông tin và câu chuyện đã xây dựng được cho Tập san thông tin du lịch kết hợp với các chất liệu khác như video hay hình ảnh, hãy thường xuyên chia sẻ những nội dung này trên trang mạng xã hội Facebook “Du lịch di sản làng Mơ Hra” để thu hút sự chú ý và tạo kết nối với lượng khách du lịch tiềm năng. Việc nắm vững các ngôn ngữ kể chuyện trong cuốn cẩm nang này sẽ hỗ trợ cho việc xây dựng nội dung cho trang Facebook.

Lời cảm ơn

Nhóm thực hiện xin gửi lời cảm ơn chân thành đến già làng Đinh H'Munh, nghệ nhân Prang, chị Trần Bích Ngọc và chị Đỗ Thị Hải (cán bộ xã Kông Lơng Khơng) cùng những cá nhân và tập thể đã hỗ trợ chúng tôi trong quá trình thực hiện được bộ công cụ kể chuyện di sản này. Không có họ, chúng tôi đã không thể hoàn thành bộ công cụ như mình mong muốn. Chúng tôi mong được sự lượng thứ cho bất kì thiếu sót của ấn phẩm.

Chúng tôi cũng xin cảm ơn bà Nguyễn Phương Thảo, Giám đốc các chương trình Nghệ thuật và Công nghiệp Sáng tạo của Hội đồng Anh về những góp ý về chuyên môn. Chúng tôi cũng xin đặc biệt cảm ơn anh Cao Trung Vinh (Viện Văn hoá Nghệ thuật quốc gia Việt Nam), anh Lưu Minh Tuấn (Trung tâm Phát triển Nông thôn Tây Nguyên), chị Phạm Minh Hồng, chị Phan Thu Nga và anh Phạm Thiên Minh (Hội đồng Anh Việt Nam) đã nhiệt tình trợ giúp về quản trị cho chúng tôi trong suốt thời gian diễn ra dự án.

Chúng tôi hi vọng từ bộ công cụ kể chuyện này sẽ có nhiều câu chuyện thật hay và ý nghĩa từ cộng đồng thực hành di sản được ra đời.

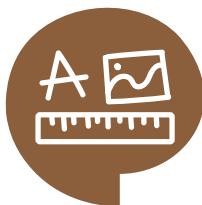
Các thành viên :

DỪNG LÊ

Là một nhà quay phim giàu kinh nghiệm, Dừng Lê có khả năng kể một câu chuyện qua phim theo góc nhìn thú vị của riêng anh.

Vốn yêu thích nghệ thuật truyền thống, từ năm 2018, anh đã thực hiện dự án phim tài liệu nhằm truyền tải thông điệp mạnh mẽ đến giới trẻ về việc duy trì và phát triển văn hóa truyền thống Việt Nam.

BẠCH TÙNG

Công việc của cô là tổ chức ra những không gian học tập mới mẻ và mang tính tương tác giữa những người tham gia, sử dụng nghệ thuật là phương tiện truyền đạt.

Cô có kinh nghiệm thiết kế trải nghiệm tại các tổ chức như Tổ hợp sáng tạo Toa Tàu, thư viện Đứng Đỉnh Đọc, Trung tâm nghệ thuật đương đại The Factory...

GIANG PHẠM

Giang Phạm đã làm việc trong lĩnh vực ảnh tư liệu, báo chí và phát triển trên khắp Việt Nam và Châu Âu từ năm 2011. Anh tin vào tác động mạnh mẽ của hình ảnh đến nhận thức và giá trị của hình ảnh như một phương tiện sáng tạo để kể chuyện. Những câu chuyện của anh bao gồm từ phát triển giáo dục của thanh thiếu niên, trao quyền cho phụ nữ đến những câu chuyện con người tại địa phương.

Di Sản Kết Nối

Di sản Văn hóa hướng đến sự Phát triển đồng đều là một chương trình nghiên cứu hành động do Hội đồng Anh thực hiện tại Colombia, Kenya và Việt Nam, nhằm sử dụng các di sản văn hóa để đem đến lợi ích cho mọi đối tượng trong xã hội. Trong trường hợp này, di sản văn hóa bao gồm từ các di sản vật thể đến các truyền thống văn hóa phi vật thể như âm nhạc hay ngôn ngữ, còn sự phát triển đồng đều nhằm chỉ các nỗ lực xóa bỏ mối quan hệ đối nghịch giữa phát triển kinh tế và khoảng cách giàu nghèo. Phiên bản Việt Nam của chương trình là dự án **Di sản Kết nối** – làm việc với các di sản nhạc và phim, đặc biệt là các giá trị ít được biết đến hoặc có nguy cơ mai một.

Dự án **Di sản Kết nối** sử dụng các hướng tiếp cận sáng tạo nhằm giúp các cộng đồng khác nhau đóng góp và hưởng lợi từ sự bảo tồn và phát huy các di sản văn hóa phi vật thể, qua đó đem lại sự phát triển bền vững và rộng khắp trong các ngành di sản. Dự án gồm hai hợp phần chính liên quan chặt chẽ: **Di sản Cộng đồng**, và **FAMLAB (Phim, nhạc và lưu trữ)**. Các hoạt động của Hợp phần Một tập trung vào các nỗ lực bảo tồn và phát huy di sản văn hóa tại các cộng đồng địa phương, trong khi đó Hợp phần Hai hướng đến cộng đồng sáng tạo nói chung – đặc biệt là nghệ sĩ và khán giả nhằm giúp khởi phát các dự án đương đại tương tác với các giá trị truyền thống.

Thông tin và các tư liệu liên quan đến dự án có tại:

<https://www.britishcouncil.vn/cac-chuong-trinh/nghe-thuat/di-san-ket-noi>

Một dự án Di sản Văn hoá hướng đến sự Phát triển đồng đều
do Hội đồng Anh thực hiện tại Việt Nam